

Келісілді:
Мектеп директорының ТДЖО

М.С.Амиртаева

Бекітемін :
Мектеп директоры:

К.М.Кулсарина

Шазмат үйірмесі (ҚББ)

4-6 сыныптар арасында

Жетекшісі: Искакова Гүлден Канатовна

2023-2024 оқу жылы

ТҮСІНІК ХАТ

Шахмат сабағы арқылы жеке тұлғаны жан – жақты етіп қалыптастыру өте күрделі жұмыс, ол жетекші педагогтан шахматқа оқытып қана қоймай жеке тұлғаны тәрбиелеуді және ойлау, іздену қабілетін дамыту арқылы салауатты өмір салтын қалыптастыру, ой еңбегіне тәрбиелеу.

Осы бағдарлама балаларды оқытуды топтарға бөліп оларға теориялық білім беріп қана қоймай практикалық тұрғыда да материалды толық меңгеруге мүмкіндік береді. Бағдарлама интеграцияланған, сондықтан оқушылардың алған теориялық, практикалық білім – білік дағдыларын, жетістіктері мен кемістіктерін танып білуіне мүмкіндік береді. Ол әртүрлі формада өтуі мүмкін, яғни баяндама, әңгіме, жетекшімен ойнау, әртүрлі шахмат есептері, этюдтері, жарыстар, оқушылар баяндамасы, ойындар түрлерін талдау т.б. Көптеген ойыншылардың ойын тәсілдерімен, жоспарларымен танысу арқылы жүреді.

Мақсаты:

Оқушылардың бос уақыттарын босқа өткізбей оларды шығармашылық ізденімпаздыққа, қиялын ояту арқылы ой еңбегіне тәрбиелеу. Ол үшін:

Оқыту арқылы – шахматтың шығу тарихымен таныстыру. Шахмат ойынынан теориялық білім беріп қана қоймай оның ойын ережелерін үйрету, сөйтіп оларды әртүрлі жарыстарға қатынастырып қызығушылығын арттыру.

Тәрбиелеу арқылы - шахмат ойынын оқып үйретіп қана қоймай, оны сүйе білуге және оның жеке бастың мінез – құлқының қалыптасуына ұстамды және ізденімпаз болуына, ойлау қабілетінің артуына әсер ететіндігіне көзін жеткізу; әртүрлі жағдайларда өзгенің қателіктерін және өзінің қатесін түсіне білуіне, одан дұрыс қорытынды жасауға үйрету; қарсыласты сыйлай білуге үйрету.

Дамыту - жеке тұлғаны ойлау қабілетін арттыру арқылы есте ұстау, барлық жағдайларға көңіл аудара білуге үйрену арқылы жеке тұлғаны қалыптастыру; дүниеге ойлы карап, әсемдік тұрмысты танып қана қоймай, өзінің ойлау қабілетін, танымдық ерекшеліктерін қалыптастыру; айналадағы дүниені танымдық қабілет арқылы дұрыс түсіне білу.

Бұл бағдарлама бір жылға арналған, жетісіне бір сағат, барлығы 34 сағатқа жоспарланған. Оқушыларды үш топқа бөліп оқытады: 1- 4 сынып, 5 – 9 сынып, 10 -11 сынып оқушылары. Курсқа қатысқысы келетін барлық оқушылар қабылданады. Алғашқыда шахматпен оның фигураларымен толық танысады, содан соң ойын ережелері және ойнау тәсілдерін үйреніп меңгеруіне қарай топтарға бөлінеді.

Ойынды толық меңгерген топтар көбінесе екінші жылы ойнайтындар болып келеді. Олар ойын жоспарын және тәсілін толық меңгергендер болып есептеледі. Теорияны толық меңгергендер – дебют, меттелшпиль, эндшпиль жағдайларында тәжірибелер жинақтайды. Егерде олар үшінші жыл айналысқандар әдіс – тәсілдерді ойын кезінде жақсы меңгереді және әртүрлі деңгейдегі шахматтармен ойнай алады.

Нормативтік бөлім
Аптасына 8 сағаттан, барлығы 272 сағат

№	Тақырыптың мазмұны	Сағат	Мерзімі
1	Шахмат ойынының қысқаша тарихы	4	
2	Шахмат атауларымен танысу	4	
3	Фигураларды бастапқы орналастыру	4	
4	Жүрістер және фигураларды алу	4	
5	Шахмат ойындағы есептер мен эпюдтерді жасау	4	
6	Шахмат ойының жүрістері	4	
7	Шахматтың атауларын қайталау	4	
8	Шахмат фигурасының құны	4	
9	Шахмат жүрістерін жазу	4	
10	Фигураларды орналастыру	4	
11	Шахмат жүрістерін қадағау	4	
12	Слон офицер фигурасымен танысу	4	
13	Слон фигурасының жүрістері	4	
14	Слон офицер фигурасын ойынға қатысу	4	
15	Ферза фигурасымен танысу	4	
16	Ферзаның жүрістері	4	
17	Ферзаның офицерге қарсы жүрісі	4	
18	Ферзаның ойынға қатысуы	4	
19	Ферзаның ладьяға қарсы жүрісі	4	
20	Ферза фигурасына шабуыл	4	
21	Король фигурасымен танысу	4	
22	Корольдың жүрістері	4	
23	Корольдың басқа фигураларға қарсы ойыны	4	
24	Ладья фигурасымен танысу	4	
25	Ладья фигурасының жүрістері	4	
26	Ладьюфицерге қарсы жүрісі	4	
27	Ат фигурасымен танысу	4	
28	Аттың жүрістері	4	
29	Аттың ойынға қосылуы	4	
30	Аттың ферзаға қарсы шабуыл	4	
31	Аттың ладьяға қарсы шабуыл	4	
32	Аттың офицерге қарсы шабуыл	4	
33	Атқа шабуыл жасау	4	
34	Аттың пешкаға шабылуы	4	
35	Екі атты корғау	4	
36	Пешка фигурасы мен танысу	4	
37	Пешканың жүрістері	4	
38	Пешканың ойынға қатысуы	4	
39	Пешканың ферзаға қарсы жүрісі	4	
40	Пешканың ладья жүрісі	4	
41	Пешканың атқа шабылуы	4	
42	Пешканың офицерге қарсы жүрісі	4	
43	Эндшпиль	4	
44	Дебют	4	

45	Этюдтер мен есептерді шешу сайыстары	4	
46	Шах туралы	4	
47	Шах қою	4	
48	Шах беру	4	
49	Шахмат партияларын жазу	4	
50	Мат қою	4	
51	Бір жүріспен мат қою	4	
52	Тактикасы	4	
53	Шахмат партиясы	4	
54	Пат және тең	4	
55	Есеп шығару	4	
56	Уақытпен ойнату	4	
57	Уақыт пен тиімді пайдалану	4	
58	Уақыт пен ойнау тәсілі	4	
59	Жүрістерін қадағалау	4	
60	Жарыстың ережесі таныстыру	4	
61	Бір уақыттағы ойындар	3	
62	Тең ойын	3	
63	Рокировка жасау	3	
64	Қайталау	3	
65	Күштердің ерекше ара қатысы	3	
66	Шахмат партиясын бірлесіп талдау	3	
67	Фигуралардың жеңіл жүрісі мен аяқтау	3	
68	Шахмат стратегиясының элементтері	3	
69	Шахмат ойыны	3	
70	Жарысқа дайындық	3	

Бағдарламаның міндеттері:

- дүниежүзілік, халықаралық озық педагогикалық тәжірибелер жетістіктерін пайдалана отырып, шахмат ойынын жете меңгерген оны ардақтап, сүйе білетін және әлемдік дәрежеге көтеруге ұмтылатын жан – жақты дамыған жеке тұлғаны тәрбиелеу.
 - жасөспірім жеткіншектерде салауатты өмір салтын қалыптастыра отырып, олардың шығармашылық ізденімпаздығын, қиялын ояту арқылы ой еңбегіне тәрбиелеу.
 - әрбір курс мүшелерімен жеке – жеке жұмыс жүргізу арқылы оларды тез есептеуге жаттықтыру.
 - дүниежүзілік және Отандық шахмат майталмандары – Капабланка, Алехин, Ботвинник, Таль, Смыклов, Корчной, Пепаросян, Спаский, Карпов, Каспаров, Крамник, Ананд, Садвакасов біздің жерлесіміз - Середенко, Кубеновтер т.б. Олардың ойындарымен өмірін үлгі ету арқылы оқушылардың қызығушылығын, сүйіспеншілігін арттырып, жоғары дәрежелі адамгершілігі мол, дені сау спортшы жеке тұлғаны қалыптастыру.
 - курс мүшелерін мектеп аралық, ауылдық, қалалық, облыстық жарыстарға қатыстыра отырып, жеңімпаздарды анықтап қана қоймай олардың тактикалық және стратегиялық ойын шеберліктерін жетіктіре түсу.
- ә) Тематикалық оқытудың бағдарламасы:

Күтілетін нәтижелер:

- шахмат ойын түрі ретінде мектеп оқушылары арасында кеңінен таратылады.
- Үйірме мүшелері шахмат ойынына машықтанады, мол тәжірибе жинайды.
- Осы ойын әдістерін үйрету арқылы ұрпақтар сабақтастығы жалғасады.
- Дарынды оқушылар іріктеледі.
- Аудандық байқауларға қатысу арқылы бұл ойын бұқаралық сипатқа ие болады.

Ақпараттық –әдістемелік бөлім

Шахмат сабағында оқушылардың ойлау қабілеттерін жетілдіре отырып, түсіндіру. Оқушылардың шахмат ойын барысында өздерінің уақыттарын тиімді әрі дұрыс пайдалануын ескерту. Шахмат тақтасында ақ қара жолақтар горизонталь, вертикаль, диагональ ортасы екен түсіндіру. Ойын кезінде жүрістерін қадағалау және қарсы ойыншыға шабуылды күшейту. Шабылушыға қарсы әдістер қолдану.

Көрнекіліктер: Шахмат тақтасы, сағаттар.

Оқушыларға уйге тапсырма беру олардың жас шамасымен сәйкес тапсырмалар беріледі.

- Шат беру кезіндегі жүрістер
- Мат қою жүрістерін ойлануы жөнінде
- Ферзаның шабуылы
- Ладьяның шабылуы
- Рокировка жасау әдістері

Пайдаланылатын әдебиеттер:

Мұғалім үшін

1. Шахмат, дойбы, тоғызқұмалақ оқулық кітабы. Авторы: Талап Сұлтанбеков. Алматы 1967
2. Мульдияров В.И. Шахмат уроки мудрой игры – Феникс, 2005
3. Авербах Ю. Билин М. Шахматный самоучитель – М. ФиС, 1970
4. Авербах Ю. Что нужно знать бо эндипиле М- ФиС, 1979
5. Шахмат оқулығына Авторлары: Қуандық Әлімов, Серғазы Сауықанұлы. Кітап Отандастар Полиграфиясы ЖШС баспаханасында 2002 басылды

Оқушы үшін :

1. Блох М. 1200 комбинаций – М. РГПО Росбланкиздат, 1992
2. Бобби Фишер учит играть в шахматы – Киев Здоровья 1991
3. Бондаревский И. Комбинаций в миттельшпиле – М, ФиС 1965
4. Бондаревский И. Учитель играть в шахматы. Л. Лениздат, 1966
5. Брондштейн Д. Самоучитель шахматной игры – ФиС, 1982, 1982